

LA CULTURA

Xavier Padrós i Castillon

Professor de Dret constitucional
de la Universitat Autònoma
de Barcelona

I. La intervenció pública en la cultura

El tractament de la cultura i de les matèries culturals per la Constitució espanyola de 1978 (CE) i pels estatuts d'autonomia respon a una doble exigència: d'una banda, calia positivitzar el paper preeminent que desenvolupen els poders públics en la promoció de les activitats culturals, en correspondència amb la progressiva configuració d'un dret dels ciutadans a accedir i participar en la vida cultural; d'altra banda, era necessari procedir a l'ordenació de les competències culturals entre les diverses instàncies de poder, en coherència amb el model d'Estat autonòmic dissenyat per la pròpia Constitució. El nostre sistema no ha estat però una excepció en relació als problemes que en altres Estats d'estructura descentralitzada solen plantejar un i altre tipus d'operacions. Les tradicionals dificultats d'assimilació de la realitat canviant de la cultura o cultures de cada moment pel món del dret i de la dogmàtica jurídica s'han traduït dins la regulació positiva constitucional en una profusió considerable d'apel·lacions al fenomen cultural, inusual fins i tot en el dret comparat. Per altra part, la distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes en la matèria és il·lustrativa de la complexitat que presenta qualsevol escissió en l'àmbit cultural. D'aquí que, com es veurà, s'hagi optat per fórmules de repartiment concurrent o indistint que, si bé tenen la virtut de facilitar la intercomunicació i d'evitar la divisió de la cultura en compartiments estancs, generen no pocs problemes entorn de l'abast de les potestats i funcions dels diversos ens.

Sobre la base d'aquestes consideracions, pot afirmar-se, per tant, que pensar en una cultura en termes jurídics i a partir de tècniques i instruments jurídics suposa reflexionar o, en el nostre cas, fer balanç bàsicament sobre la cultura promoguda i auspiciada pels agents públics en el marc de les seves competències. En aquest sentit, les pàgines que segueixen pretenen oferir una visió global de l'evolució de l'exercici de les competències de la Generalitat en relació a la promoció i el desenvolupament de la cultura a Catalunya, d'ençà de l'establiment del nou Estat autonòmic i de l'aprovació i posada en marxa de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC).

Lògicament, i en la mesura que el propi sistema de distribució de competències així ho exigeix, ens haurem de referir també de vegades a l'acció de l'Estat en relació a Catalunya en aquesta matèria i també a l'actuació dels ens locals, que disposen igualment d'un àmbit d'intervenció notable en el camp cultural.

Per cloure aquestes consideracions preliminars, cal advertir que ni la llengua ni l'ensenyament, que són objecte de tractament específic en altres articles d'aquesta mateixa revista, ni altres matèries —com, per exemple, els mitjans de comunicació

social, vehicles de difusió de caràcter bàsicament informatiu, o l'esport o el lleure, que certament mantenen contactes amb la cultura— són tractades en aquest article.

1. *La cultura com a deure i atribució essencial dels poders públics*

Tant la Constitució com l'Estatut defineixen la posició dels poders públics en relació a la cultura com una obligació i alhora com una atribució. La conceptualització de la cultura com a dret social dels ciutadans, que ha assolit carta de naturalesa en les Constitucions modernes, corre paral·lela, en efecte, amb la prescripció d'un deure i atribució general dels poders públics, que han de facilitar i procurar la satisfacció de les demandes culturals d'aquells ciutadans. La cultura, en aquest sentit, es configura com un nou servei públic i amb la denominació «de servei» apareix en els textos constitucional i estatutari (article 149.2 CE i disposició addicional 5ª EAC).

Específicament, la Constitució i l'Estatut es refereixen a aquestes obligacions i atribucions dels poders públics en encomanar-los la tasca de facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida cultural (articles 9.2 CE i 8.2 EAC). Igualment, i en connexió amb el reconeixement i la protecció d'una sèrie de drets dels ciutadans, la Constitució consagra l'obligació dels poders públics de promoure i tutelar l'accés a la cultura a la qual tothom té dret (article 44 CE), la de garantir la conservació i la de promoure l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren (article 46 CE), la de promoure les condicions per a la participació lliure i eficaç de la joventut en el desenvolupament cultural (article 48 CE) o la de promoure el benestar dels ciutadans de la tercera edat mitjançant un sistema de serveis socials que atengui, entre d'altres, els seus problemes específics de cultura (article 50 CE); tot això sens perjudici d'altres drets o llibertats, com els de producció i creació literària, artística, científica i tècnica, els de llibertat de càtedra o els de la llibertat d'expressió (article 20 CE), que generen igualment obligacions o atribucions paral·leles.

La cultura no és aliena, doncs, a l'intervencionisme propi de l'Estat contemporani. L'«Estat social», a què es refereix l'article 1.1 CE, no pot romandre com a espectador o àrbitre en aquest àmbit tampoc. Nogensmenys, la necessària intervenció dels ens públics en la vida cultural ha de compatibilitzar-se dins l'esquema constitucional amb el respecte a la iniciativa de la pròpia societat. Juntament a aquell «Estat social», l'«Estat democràtic», també consagrat a l'article 1.1 CE, esdevé la garantia del pluralisme polític, lingüístic, simbòlic i cultural. D'aquesta manera, el «servei de la cultura» ha de conuiu pacíficament amb el «servei a la cultura» en totes les seves manifestacions, ja que aquest és justament el significat del dret genèric a la cultura contingut a l'article 44 CE abans esmentat que, lluny de tenir un contingut merament passiu, pressuposa que els seus titulars (els ciutadans, en definitiva) puguin exercir-lo intervenint també directament en la seva promoció, producció i difusió.

2. *La cultura com a competència dels poders públics*

2.1. El disseny constitucional

La Constitució ha optat per atribuir genèricament als poders públics el compliment dels objectius fixats de manera programàtica en el seu text i, en conseqüència, el

compliment de les obligacions i l'exercici de les atribucions corresponents. En aquest sentit, és expressiu l'article 149.2 CE, que disposa:

«Sens perjudici de les competències que podran assumir les comunitats autònomes, l'Estat considerarà el servei de la cultura com a deure i atribució essencial i facilitarà la comunicació cultural entre les comunitats autònomes, d'acord amb elles».

Des de la perspectiva estrictament competencial l'article 149.2 CE sembla garantir a l'Estat un àmbit d'actuació general en matèria de cultura i el configura com a garant de la continuïtat cultural del conjunt del país. Nogensmenys, el propi article 149.2 CE, en al·ludir a les competències que podran assumir les comunitats autònomes, marca el camí a seguir per a la precisió del bloc de competències.

D'acord amb l'article 148.1 CE hi ha, efectivament, tota una sèrie de matèries i/o funcions (especialment les recollides als núm. 15, 16 o 17) que, dins l'àmbit cultural, són susceptibles d'assumpció per les comunitats autònomes i, en concret, les relatives a museus, biblioteques, conservatoris de música d'interès per a la comunitat autònoma; patrimoni monumental d'interès per a la comunitat autònoma, i foment de la cultura, de la investigació i, si s'escau, de l'ensenyament de la llengua de la comunitat autònoma.

De manera paral·lela, i per al cas de les comunitats autònomes que, com Catalunya, poguessin procedir immediatament en la forma prevista a l'article 148.2 CE i estiguessin en condicions d'ampliar d'entrada llurs competències dins el marc establert a l'article 149 CE, aquest darrer precepte conté igualment una sèrie de matèries i/o funcions en relació a la cultura (substancialment les contingudes als núm. 9, 15 o 28), que es reserven a l'Estat i que, consegüentment, en la part no reservada, són susceptibles d'assumpció igualment per aquell tipus de comunitats autònomes. En concret, les competències de l'Estat abasten la legislació sobre propietat intel·lectual; foment i coordinació general de la investigació científica i tècnica; defensa del patrimoni cultural, artístic i monumental espanyol contra l'exportació i l'espoliació, i museus, biblioteques i arxius de titularitat estatal, sens perjudici que les comunitats autònomes n'exerceixin la gestió.

2.2. La translació a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

L'Estatut ha optat, en relació a les competències sobre cultura, per un doble sistema d'atribució. D'una banda, i guardant un estricte paral·lelisme amb la previsió continguda a l'article 149.2 CE, la disposició addicional 5ª EAC estableix:

«Atesa la vocació cultural de Catalunya, l'Estat i la Generalitat hi consideraran el servei de la cultura com a deure i atribució essencial, d'acord amb allò que preveu l'apartat 2 de l'article 149 de la Constitució, i per això col·laboraran en llurs accions per al foment i desenvolupament del patrimoni cultural comú, en les seves diferents expressions lingüístiques i modalitats.

»En el marc d'aquesta col·laboració es facilitarà la comunicació cultural amb altres comunitats autònomes i províncies, prestant especial atenció a totes aquelles amb les quals Catalunya hagués tingut particulars vincles històrics, culturals o comercials».

El segon paràgraf de la disposició assoleix especial rellevància en la mesura que preveu específicament la comunicació cultural amb altres comunitats autònomes i

províncies, i, en especial, amb les més vinculades a Catalunya, la qual cosa ha permès amb posterioritat una notable tasca de difusió cultural fora de Catalunya. En aquest sentit, cal recordar que l'article 27.4 EAC ha previst també que, essent el català patrimoni d'altres territoris i comunitats, amb independència dels vincles i la correspondència que puguin mantenir les institucions acadèmiques i culturals, la Generalitat pugui sol·licitar del Govern de l'Estat la celebració i presentació, si s'escau, a les Corts Generals, de tractats o convenis que permetin l'establiment de relacions culturals amb els Estats on s'integrin o resideixin aquells territoris o comunitats. Igualment, i dins la mateixa línia d'intercomunicació, l'Estatut preveu explícitament a la seva disposició addicional 2ª que, mitjançant norma de l'Estat, i sota la seva tutela, es creïn i regulin la composició i les funcions d'un Patronat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb participació preeminent de la Generalitat de Catalunya i d'altres comunitats autònomes i províncies, si s'escau.

D'altra banda, el títol primer de l'Estatut d'Autonomia ha efectuat l'operació de translació de totes aquelles matèries i/o funcions que, d'acord amb els articles 148.1 i 149 CE eren assumibles per la Generalitat. En aquest sentit, s'atribueixen a la Generalitat de Catalunya competències sobre:

- Cultura (article 9.4 EAC).
- Patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic, sens perjudici d'allò que disposa l'article 149.1.28 CE (article 9.5 EAC).
- Arxius, biblioteques, museus, hemeroteques i altres centres de dipòsit cultural que no siguin de titularitat estatal; conservatoris de música i serveis de belles arts d'interès per a la comunitat autònoma (article 9.6 EAC).
- Acadèmies que tinguin llur seu central a Catalunya (article 9.7 EAC).
- Fundacions i associacions de caràcter cultural (article 9.24 EAC).
- Espectacles (article 9.31 EAC).
- Execució de la legislació de l'Estat sobre propietat intel·lectual (article 11.3 EAC).
- Museus, arxius i biblioteques de titularitat estatal, l'execució dels quals no es reservi l'Estat (article 11.7 EAC).

2.3. Les competències locals

El panorama competencial dels ens públics es completa amb les atribucions conferides per la legislació local a municipis i altres ens locals.

Amb caràcter general, l'article 25.2 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local, precisa que els municipis exerciran, en tot cas, competències en els termes de la legislació de l'Estat i de les comunitats autònomes, en matèries com patrimoni històric-artístic i activitats o instal·lacions culturals, entre d'altres.

Específicament, i en relació als serveis mínims a prestar pels municipis, per si o de manera associada, l'article 26 de la mateixa Llei obliga els municipis de població superior a 5.000 habitants a tenir una biblioteca pública.

De la mateixa manera, l'article 28 de la citada Llei preveu igualment que els municipis puguin realitzar activitats complementàries de les pròpies d'altres administracions públiques i, entre elles, les relatives a la cultura.

A l'àmbit de Catalunya, la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, reproduïx en els seus articles 63.2 i 64 les previsions dels articles 25.2 i 26 de la Llei de bases abans citada i en l'article 68, en relació a les activitats

complementàries que els municipis poden prestar, es refereix a la cultura i als arxius, biblioteques, museus, conservatoris de música i centres de belles arts. Respecte dels municipis que gaudeixin de la consideració d'històrico-artístics, l'article 73 estableix un règim especial de protecció en matèria de conservació, protecció i vigilància del seu patrimoni.

Finalment, i també dins l'àmbit de Catalunya, la Llei 6/1987, de 4 d'abril, sobre l'organització comarcal de Catalunya, en el seu article 25.1 preveu que la comarca exerceixi les competències que li atribueixin les lleis del Parlament i, en qualsevol cas, sobre cultura.

II. L'acció cultural pública a Catalunya

1. *El patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic.*

Tot i que en l'etapa pre-autonòmica s'havien transferit ja a la Generalitat determinades competències en relació amb la cura i defensa del tresor bibliogràfic (Reial Decret 2210/1979, de 7 de setembre) és a través dels reials decrets 159/1981, de 9 de gener i 1010/1981, de 27 de febrer, quan es produeix pròpiament el traspàs de serveis i funcions de l'Estat en matèria de patrimoni arquitectònic, d'una banda, i de patrimoni històrico-artístic, monumental i arqueològic, de l'altra. Entre els béns immobles sobre els quals es transfereixen a la Generalitat les competències de l'Administració de l'Estat, excepte en allò referent a la defensa contra l'exportació i l'espoliació —atès que aquestes funcions pertanyen a l'Estat d'acord amb els articles 149.1.28 CE i 9.5 EAC—, figuren determinades dependències del Palau Reial de Barcelona, la Seu antiga de Lleida, el Teatre Romà de Tarragona o els monestirs de Sant Cugat del Vallès, de Sant Pere de Rodes, de Santes Creus o el de Poblet; preveient-se en aquest darrer cas que la seva cura i conservació aniria a càrrec d'un Patronat integrat per representants de l'Estat, de la Generalitat i d'altres comunitats autònomes afectades, en la forma que determinessin, de comú acord, la Generalitat i l'Estat. L'esmentat acord es va plasmar amb posterioritat en el Conveni, de 24 de novembre de 1982, subscrit entre el Ministeri de Cultura i el Departament de Cultura de la Generalitat, en virtut del qual els representants de les comunitats autònomes d'Aragó, de València i de les Illes Balears entraven a formar part també del Patronat.

L'acció normativa i administrativa de la Generalitat en l'àmbit de la protecció i defensa del patrimoni cultural permet distingir diverses esferes i almenys dos períodes diferenciats marcats per la incidència de l'aprovació de la Llei estatal 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol. L'etapa immediatament posterior als traspàs de començaments de 1981 es caracteritza per la posada en marxa dels mecanismes d'intervenció administrativa en el domini del patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic i arqueològic: s'inicien el mateix any 1981 les tasques de confecció de l'inventari del patrimoni arquitectònic; es procedeix a l'establiment de la normativa d'excavacions i jaciments arqueològics a Catalunya (Decret 155/1981, d'11 de juny, i Ordre de 23 de setembre de 1981); es regula el procediment per a la declaració de monuments i conjunts històrico-artístics (Decret 180/1982, d'11 de juny); s'estableix la tramitació dels expedients d'exportació de béns mobles de valor històric, artístic, arqueològic, etnològic i paleontològic (Decret 196/1982, de 15 de juny); es determina el procediment per a la declaració de conjunts naturals d'interès

cultural (Decret 266/1982, de 3 d'agost); s'estableix l'exigència d'informes preceptius de l'Institut d'Estudis Catalans, de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi o del Consell del Patrimoni Cultural de Catalunya en matèria de declaració de monuments i conjunts històrico-artístics de caràcter nacional, provincial o local i del Departament de Cultura en matèria de catalogació municipal de monuments (decrets 375/1982, d'11 d'octubre i 30/1984, de 25 de gener, respectivament), i es creen la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació d'Obres d'importància històrica o artística de Catalunya (Decret 196/1982 de 15 de juny) i el Centre d'Informació i d'Investigació del Patrimoni Arquitectònic Català (Ordre de 6 de febrer de 1984). De la mateixa manera, i durant aquest període s'inicia la tasca de reestructuració o de creació, segons els casos, dels patronats dels béns immobles transferits (Sant Cugat del Vallès, Santes Creus, Sant Pere de Rodes, Santa Maria de Vilabertran) i s'estableixen els primers convenis amb les diputacions provincials de Tarragona i Lleida sobre patrimoni arquitectònic i arqueològic (1983).

La promulgació de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, té però uns efectes de transcendència indubtable en l'evolució fins ara ressenyada. La nova Llei, que venia a substituir la fragmentària, dispersa i, en molts casos, caduca regulació anterior, introdueix en la legislació espanyola un nou concepte de patrimoni històric molt més ampli que l'anterior i, amb un cert tarannà homogeneïtzador, hi inclou tots els immobles i objectes mobles d'interès artístic, històric, paleontològic, arqueològic, etnogràfic, científic o tècnic, així com el patrimoni documental i bibliogràfic, els jaciments i zones arqueològiques i els llocs naturals, jardins i parcs, que tinguin valor artístic, històric o antropològic. Desplegada parcialment pel Reial Decret 111/1986, de 10 de gener, la Llei 16/1985, de 25 de juny, constitueix un bon exemple de la complexitat amb què els títols competencials sobre matèries culturals apareixen recollits a la Constitució. D'acord amb el seu article 2, el legislador estatal fonamenta la seva regulació en els articles 44, 46, 149.1.1, 149.2 i 149.1.28 CE, és a dir, no solament en el títol específic sobre defensa del patrimoni cultural, artístic i monumental espanyol contra l'exportació i l'espoliació i, eventualment, sobre museus, biblioteques i arxius de titularitat estatal a què es refereix l'article 149.1.28 CE, sinó també en els principis constitucionals, a què hem al·ludit pàgines enrera, i en els títols competencials específics sobre regulació de les condicions bàsiques per garantir la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets i deures constitucionals i sobre el servei de la cultura concebut com a deure o atribució essencial.

A partir de la Llei citada —que juntament al Reial Decret de desplegament també citat fou impugnada pel Govern de la Generalitat davant el Tribunal Constitucional—, determinades actuacions administratives, que fins aquell moment exercia la Generalitat, com per exemple, la declaració de béns d'interès cultural, requereixen l'aprovació del Govern de l'Estat, reduint-se la intervenció de la comunitat autònoma a la simple incoació i tramitació de l'expedient (articles 9, 32.3, 49.5, i disposició transitòria 6ª de la Llei 16/1985, de 25 de juny). En canvi, la creació, per l'article 3 de la mateixa Llei, del Consell del Patrimoni Històric, que té per missió la comunicació i l'intercanvi de programes d'actuació i informació en aquesta esfera i que és integrat per un representant de cada comunitat autònoma i el director general corresponent de l'Administració de l'Estat, ha de jutjar-se positivament, com a instrument de cooperació.

D'altra banda i en els darrers anys, mereixen destacar-se d'entre les normes aprovades i les accions empreses per la Generalitat de Catalunya: les successives reestructuracions de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació d'obres d'importància històrica o artística de Catalunya, que passa a denominar-se Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Històric i Artístic de Catalunya (decrets 323/1987, de 26 d'octubre, i 372/1988, d'1 de desembre); les normes que, en matèria de patrimoni arqueològic, han regulat el dipòsit de materials, les memòries d'excavacions i el programa d'arqueologia urbana (ordres de 7 de maig de 1986, 6 de juny de 1988 i 28 de novembre de 1989, respectivament) o la creació del Banc Informatitzat de Dades Culturals (BIDAC), que va entrar en funcionament el 20 de maig de 1988, i que comprèn dades sobre el patrimoni arqueològic i el directori de museus, arxius i biblioteques, entre d'altres.

2. *Els centres de dipòsit cultural: arxius, biblioteques, hemeroteques i museus.*

Amb caràcter previ a l'anàlisi de l'evolució en aquestes matèries, cal recordar els dos supòsits que contempla l'Estatut: d'una banda, el d'aquells centres de dipòsit cultural que no són de titularitat estatal (article 9.6) i, d'altra banda, el d'aquells centres de titularitat estatal, l'execució dels quals no es reservi l'Estat (article 11.7). En relació a aquests darrers, cal avançar que ja, mitjançant Reial Decret 1676/1980, de 31 de juliol i complementant les primeres previsions del Reial Decret 2210/1979, de 7 de setembre, fou traslladada a la Generalitat la gestió de les Biblioteques públiques de titularitat estatal: concretament, la de la Biblioteca Provincial i Universitària amb la Fonoteca Nacional annexa i la de la Delegació de l'Institut Nacional del Llibre Espanyol, ambdues a Barcelona; la de la Biblioteca Provincial a Girona, i les de les respectives biblioteques públiques provincials a Lleida i Tarragona. Posteriorment, i mitjançant el Reial Decret 1010/1981, de 27 de febrer, es va traspasar també la gestió dels arxius històrics provincials de Tarragona, Lleida i Girona, de titularitat estatal, i la gestió igualment del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. En canvi, i pel que fa a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'esmentat Reial Decret, malgrat referir-s'hi, remetia a la disposició addicional 2ª EAC, ajornant un pronunciament que, encara avui, està pendent de resolució.

Tant en el Reial Decret 1676/1980, de 31 de juliol, com en el 1010/1981, de 27 de febrer, es preveia però la celebració d'una sèrie de convenis entre la Generalitat i l'Administració de l'Estat per determinar específicament les característiques de la gestió traspasada. Els respectius Convenis sobre biblioteques, arxius i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, foren concertats tots ells en data 16 d'abril de 1982, en la línia de precisar que la titularitat estatal comprèn la dels edificis, instal·lacions i fons dipositats i que la gestió de la Generalitat abasta la seva conservació i manteniment. El mateix any 1982, en data 22 d'octubre, i sense prescripció normativa, es varen signar igualment dos convenis entre el Ministeri de Cultura i el Departament de Cultura de la Generalitat sobre microfilmació de fons documentals de l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, on es conté important documentació de l'antiga Generalitat de Catalunya durant el període 1932-1939, i sobre utilització de les targetes d'investigador expedides pels arxius de l'Estat i la Biblioteca Nacional i aquelles lliurades pels arxius dependents de la Generalitat de Catalunya.

2.1. Arxius

La regulació de la Generalitat en matèria d'arxius té el seu element clau en la Llei 6/1985, de 26 d'abril, modificada quatre anys després, per la Llei 8/1989, de 5 de juny. Amb anterioritat a aquella primera Llei, cal destacar la creació de l'Arxiu Nacional de Catalunya per Decret 314/1980, de 28 de novembre (modificat per Decret 218/1982, de 5 de juliol) i la de la Inspecció General d'Arxius per Decret 61/1982, de 22 de gener, així com els múltiples convenis signats entre el Departament de Cultura i els ajuntaments de Catalunya per a la creació d'arxius històrics comarcals o la integració d'arxius històrics a la xarxa d'arxius històrics de Catalunya.

La Llei 6/1985, de 26 d'abril, per la seva banda, regula el règim dels arxius públics o de propietat pública (els conjunts de documents produïts per l'activitat política i administrativa de la Generalitat, de les corporacions públiques territorials i institucionals de Catalunya i dels òrgans, serveis, entitats autònomes i empreses públiques que en depenen, o adreçats a les dites institucions i entitats públiques), el dels arxius històrics de Catalunya (que són l'Arxiu Nacional de Catalunya i els arxius integrats en la xarxa dels arxius històrics comarcals) i el dels arxius privats o de propietat privada (documents solts pertanyents a persones físiques o jurídiques de dret privat que exerceixin principalment llurs funcions a Catalunya i que es trobin dins el seu àmbit territorial).

La modificació de la dita Llei per la Llei 8/1989, de 5 de juny, ha permès salvar la cridanera omisió de la tipificació de les infraccions administratives en la versió original que, en canvi, preveia sancions de fins a 50 milions de pessetes. Amb anterioritat a aquesta darrera Llei, la Llei 6/1985, de 26 d'abril, havia estat desplegada per Decret 110/1988, de 5 de maig, pel qual es regula l'organització de la xarxa d'arxius històrics comarcals i, ben recentment, s'ha aprovat el Decret 340/1989, de 19 de desembre, sobre l'organització i la gestió dels arxius de la Generalitat de Catalunya.

Queda pendent però, com s'ha avançat, la posada en pràctica de la previsió continguda a la disposició addicional 2.ª EAC sobre l'Arxiu de la Corona d'Aragó, atès que durant tots aquests anys no s'ha aprovat encara la corresponent norma de l'Estat que creï i reguli la composició i les funcions del Patronat de l'Arxiu. La qüestió de fons, i el que sens dubte ha demorat l'adopció d'una solució definitiva, rau en el percentatge de participació que hagin de tenir en el dit Patronat la Generalitat de Catalunya i les comunitats autònomes d'Aragó, València i les Illes Balears. La desigual composició dels fons de l'Arxiu, amb documents relatius a l'antiga Corona d'Aragó, amb altres provinents de la desamortització i amb documents derivats del fet que l'Arxiu fa funcions també d'arxiu històric provincial i la necessitat de no disgregar la unitat del primer dels grups de documents citats dificulten encara més la qüestió. D'altra banda, cal tenir en compte també, que si bé els estatuts d'autonomia de Catalunya i d'Aragó no prejutgen el sentit de la participació, l'Estatut d'Autonomia de València (disposició addicional 2.ª), preveu expressament que la representació de les comunitats autònomes sigui paritària i l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears (disposició addicional 1.ª) estableix també que la participació de la comunitat balear ha d'ésser igual a la de les altres afectades.

2.2. Biblioteques i hemeroteques

En l'àmbit de biblioteques, ben aviat es va aprovar la Llei 3/1981, de 22 d'abril, que va regular les biblioteques públiques (les creades i mantingudes per organismes

públics i que presten servei públic), les biblioteques privades (les de propietat — individual o col·lectiva — privada destinades a l'ús de llurs propietaris) i les d'interès públic (les creades per persones físiques o jurídiques privades i que presten servei públic). Alhora, les biblioteques públiques o d'interès públic, per raó de la seva finalitat específica, es classificaven en especialitzades, populars, infantils i les adaptades a determinats grups específics d'usuaris. No obstant això, la Llei només s'aplica a les biblioteques públiques i a les d'interès públic, exceptuades les de titularitat estatal, preveient-se per a les d'interès públic un estatut de funcionament acordat amb els òrgans de la Generalitat i la possibilitat d'ús públic de les privades, previ conveni de la Generalitat amb els propietaris.

A partir d'aquestes caracteritzacions, el sistema bibliotecari de Catalunya queda integrat per les biblioteques públiques (i al davant, la Biblioteca de Catalunya, com a biblioteca nacional, gestionada des del 1987 per un consorci constituït entre la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans), les biblioteques d'interès públic, les hemeroteques i les seccions hemerogràfiques, juntament amb el Consell de Biblioteques (com a òrgan consultiu i assessor en les matèries relacionades amb el sistema bibliotecari) i l'Institut Català de Bibliografia (com a organisme autònom a crear per a l'elaboració i difusió de la informació bibliogràfica, vinculat a la Biblioteca de Catalunya).

La citada Llei de biblioteques fou objecte de recurs d'inconstitucionalitat en el punt referent a l'exigència, continguda en el seu article 13.2 i en la seva disposició transitòria 2^a, que per ésser tècnic bibliotecari calia posseir la formació i titulació de l'Escola de Bibliografia de Barcelona o l'equivalent que determinés el Govern de la Generalitat. Els esmentats preceptes foren declarats inconstitucionals per la Sentència 42/1981, de 22 de desembre, del Tribunal Constitucional. Amb posterioritat, i mitjançant Llei 10/1985, de 13 de juny, s'ha creat el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes, com a corporació de dret públic, que agrupa els titulars de les escoles universitàries de biblioteconomia i documentació i altres titulars que convalidin el títol.

Específicament, el desplegament de les previsions de la Llei 3/1981, de 22 d'abril, s'ha concretat, entre d'altres aspectes, en la creació de les centrals de biblioteques a Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Tortosa (Ordre de 8 de desembre de 1981), la creació de la Inspecció General de Biblioteques (Decret 61/1982, de 22 de gener), l'aprovació de les normes d'ordre intern de les biblioteques dependents de la Generalitat (Ordre de 2 de juliol de 1986) o l'estructuració del Consell de Biblioteques i la regulació del seu funcionament, en desplegament de l'article 14 de la citada Llei (Decret 178/1988, de 19 de juliol) i en la celebració de nombrosos convenis amb ajuntaments de Catalunya, per a la creació de biblioteques municipals, infantils i juvenils i centres de lectura municipals o per a la integració de biblioteques municipals a la xarxa de biblioteques de la Generalitat, i amb les diputacions provincials, i en especial amb la de Tarragona, que va transferir els seus serveis bibliotecaris a la Generalitat (Conveni de 4 de novembre de 1986, aprovat per Decret 376/1986, de 19 de desembre).

2.3. Museus

La producció normativa en matèria de museus ha estat escassa. En primer lloc, no ha estat aprovada encara una Llei de museus que ordeni la matèria (l'any 1983 es va

presentar al Parlament un projecte de llei que va decaure i recentment —6 de març de 1990— ha tingut entrada en el Parlament de Catalunya un nou projecte de llei, que classifica els museus en nacionals, d'interès nacional, comarcals i locals, monogràfics i altres; que crea els museus nacionals d'Arqueologia, d'Art i de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, a partir de museus preexistents, i que preveu la transferència dels museus dependents de les diputacions provincials a la Generalitat o als consells comarcals). A banda d'això, poden destacar-se la reestructuració de la Junta de Museus de Catalunya (Decret 190/1981, de 3 de juny), la creació de la xarxa de museus comarcals de Catalunya (Decret 222/1982, de 12 de juliol) i, en l'aspecte institucional, la creació del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, amb seu central a l'antic vapor «Aymerich i Amat» de Terrassa i integrat a la xarxa de museus comarcals de Catalunya (Ordre de 4 de març de 1985) i la del Consorci del Museu d'Art Contemporani de Barcelona, integrat inicialment per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Museu d'Art Contemporani (Ordre de 28 de febrer de 1989).

Cal destacar, en canvi, la multiplicitat de convenis celebrats per la Generalitat amb els Ajuntaments per a la creació de museus comarcals, la transformació de museus municipals en comarcals i la integració de museus municipals a la xarxa de museus comarcals de Catalunya, en desenvolupament del Decret 222/1982, de 12 de juliol, abans esmentat.

3. *Els espectacles artístics*

El traspàs de competències en matèria d'espectacles artístics es va concretar en el Reial Decret 1010/1981, de 27 de febrer, tot i que en l'etapa preestatutària el Reial Decret 2210/1979, de 7 de setembre, havia efectuat alguna previsió entorn de les produccions cinematogràfiques als efectes del seu dipòsit legal. Amb independència d'això, el Reial Decret 1771/1985, d'1 d'agost, va transferir després les funcions relacionades amb la policia d'espectacles.

El Reial Decret 1010/1981, de 27 de febrer, contempla el traspàs de les funcions i serveis de l'Estat a la Generalitat en matèria de cinematografia, música i teatre. Específicament, la matèria cinematogràfica és objecte de tractament especial transferint-se el percentatge, a determinar per conveni, de la part del fons destinada a subvencionar pel·lícules d'especial qualitat i especials per a menors i traspassant-se els serveis de la Filmoteca Nacional a Barcelona, on es preveu també un Conveni que reguli la seva relació i comunicació constant amb els serveis de la Filmoteca Nacional a Madrid. L'esmentat conveni fou signat entre el Ministeri de Cultura i el Departament de Cultura de la Generalitat el 16 de juliol de 1982.

L'única Llei aprovada en l'àmbit dels espectacles des de la perspectiva cultural ha estat la Llei 8/1981, de 2 de novembre, que crea l'Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes, adscrita al Departament de Cultura, i que té per missions fonamentals l'organització d'espectacles, festes, manifestacions folklòriques i aplecs programats pel Departament de Cultura o el Consell Executiu, podent celebrar convenis i concerts amb institucions públiques i privades per executar aquestes tasques.

Des de la vessant de la funció de policia dels espectacles, en canvi, està en tràmit en el Parlament de Catalunya un Projecte de Llei presentat l'any 1989 sobre policia dels espectacles, les activitats recreatives i els establiments públics.

3.1. Cinematografia

La matèria cinematogràfica ha estat objecte d'un notable desplegament, tant en l'àmbit pròpiament artístic com en l'industrial, que es va materialitzar ja l'any immediatament posterior al traspàs amb la creació del Registre d'Empreses Cinematogràfiques de Catalunya (Decret 112/1982, de 5 de maig); la regulació del rodatge de pel·lícules cinematogràfiques (Decret 113/1982, de 5 de maig); la creació del Registre Oficial de Cine-Clubs de Catalunya (Ordre de 20 d'abril de 1982); la creació de la Inspecció i la regulació del procediment sancionador en matèria de cinema i altres espectacles (Decret 139/1982, de 4 juny); l'establiment del sistema de quota de pantalla i distribució cinematogràfica (Decret 163/1982, de 10 de juny) i la creació dels Registres d'empreses de material àudio-visual i d'empreses fonogràfiques (decrets 261 i 262/1982, de 30 de juliol i 15 de juny, respectivament). Ja aquest any 1982 es planteja el primer dels conflictes de competència sobre disposicions de la Generalitat en matèria d'espectacles, i en concret, de cinematografia, en relació amb el Decret 264/1982, de 26 de juliol, que regulava els bitllets d'entrada a les sales d'exhibició cinematogràfica. El conflicte, plantejat pel Govern de l'Estat, fou sentenciat favorablement per a la Generalitat, en base a la prevalença del títol competencial recollit a l'article 9.31 EAC sobre espectacles (Sentència 149/1985, de 5 de novembre del Tribunal Constitucional), la qual cosa amb posterioritat va permetre el desplegament i la modificació del citat Decret, per l'Ordre de 14 d'octubre de 1986 i el Decret 350/1986, de 18 de desembre.

La sentència a què s'ha fet referència desenvolupa la doctrina general formulada ja pel Tribunal Constitucional amb anterioritat en la Sentència 49/1984, de 5 d'abril (recaiguda a propòsit del recurs d'inconstitucionalitat interposat pel Govern de la Generalitat contra la Llei estatal 1/1982, de 24 de febrer, de regulació de les sales especials d'exhibició cinematogràfica, la filmoteca espanyola i les tarifes de les taxes per llicència de doblatge), segons la qual, en la perspectiva constitucional, la cinematografia —com el teatre i en general els espectacles artístics— pot ser considerada des de tres punts de vista: com a mitjà de comunicació social (si bé diferent de la premsa, ràdio o televisió), com a espectacle o entreteniment, distracció o diversió i com a forma d'expressió cultural o com a cultura, en general. La seva caracterització en un o altre punt de vista dependrà de la regulació normativa específica i, en conseqüència, la qualificació concreta del seu contingut és la que permetrà determinar quin títol competencial ha de prevaler en cada cas i a qui correspon la competència controvertida.

Amb posterioritat, foren objecte d'impugnació també el Decret 495/1983, de 8 de novembre, sobre classificació de pel·lícules cinematogràfiques i material àudio-visual, i l'Ordre de 21 de novembre de 1983 que el desenvolupava, estimant-se en aquest cas pel Tribunal Constitucional que la competència controvertida (classificació de pel·lícules «X» i d'art i assaig) correspon a l'Estat, si bé la competència per classificar per edats les pel·lícules i el material àudio-visual correspon a la Generalitat (Sentència 87/1987, de 2 de juny, del Tribunal Constitucional).

En definitiva, el Tribunal Constitucional ha vingut a consolidar la tesi interpretativa segons la qual en la matèria genèrica de cultura no hi ha pròpiament repartiment o distribució, sinó concurrència de competències i que, en cas de conflicte, caldrà examinar, d'entre els títols competencials que puguin invocar-se, quin d'ells ha de prevaler sobre els altres.

Entre les disposicions més recents, cal esmentar el Decret 244/1989, de 25 de setembre, que ha disposat la regulació de l'aplicació a Catalunya de l'Acord sobre Relacions Cinematogràfiques entre Espanya i França, signat el 25 de març de 1988.

3.2. Teatre

En comparació amb la regulació cinematogràfica suara esmentada, el teatre i, com després veurem, la música, han tingut molt menys desenvolupament normatiu. Podem citar-se com a disposicions rellevants el Decret 12/1982, de 13 de gener, que organitza les activitats teatrals de caràcter professional de l'abans citada Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes sota el nom de Centre Dramàtic de la Generalitat; l'Ordre d'1 de març de 1982, que crea el Registre de Teatres de Cambra o Assaig i d'Agrupacions Escèniques de caràcter no professional; el Decret 139/1982 de 4 de juny, que crea la Inspecció i regula el procediment sancionador en matèria de teatre i altres espectacles i, específicament, el Decret 194/1982, de 18 de juny, que regula la classificació d'espectacles teatrals i artístics, i que fou també objecte de conflicte de competències, resolt en la Sentència 153/1985, de 7 de novembre, del Tribunal Constitucional, en la qual es declara la competència de l'Estat sobre qualificació d'espectacles artístics i teatrals segons l'edat dels públics i la competència de la Generalitat per dictar les normes sobre qualificació d'espectacles per raó de la seva temàtica o contingut, en base a l'article 9.31 EAC.

Des de l'any 1985, en què es crea el càrrec de comissari per al projecte del Teatre Nacional de Catalunya (Decret 288/1985, de 17 d'octubre) s'obre la perspectiva de constitució d'aquest teatre, que sembla a punt de cloure's amb l'anunciada signatura d'un conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, en virtut del qual aquest darrer cedirà els terrenys per a la construcció per la Generalitat del nou teatre. No ha d'oblidar-se tampoc en aquesta parcel·la la creació ja l'any 1981 del Centre Dramàtic de la Generalitat instal·lat al Teatre Romea, que fou una de les primeres actuacions en aquesta àrea i que és gestionat, segons s'ha dit, per l'Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes des de 1982, ni tampoc l'existència mateixa del Teatre Poliorama, com a seu de caràcter institucional, també gestionada per la citada entitat autònoma; essent remarcables igualment el conveni signat l'any 1983 entre el Departament de Cultura, la Diputació de Tarragona i l'Ajuntament de Reus per a la recuperació del Teatre Fortuny, ubicat en aquesta darrera ciutat i la creació de la xarxa de teatres públics de Catalunya (per acord entre el Departament de Cultura de la Generalitat, les diputacions i els ajuntaments), el març de 1986.

La via de la col·laboració institucional sembla darrerament trobar entrebancs, en canvi, en el cas de l'Institut del Teatre, i ha estat impugnada molt recentment per la Generalitat la prevista creació per part de la Diputació de Barcelona d'un organisme autònom per al citat Institut.

3.3. Música

L'Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes canalitza fonamentalment l'activitat i gestió econòmica de la música de la Generalitat. En l'àmbit de la música clàssica, la creació del Consorci del Gran Teatre del Liceu, integrat per la Generalitat de Catalunya i la Societat del Gran Teatre del Liceu, fou una de les primeres actuacions administratives dels poders públics (Decret 285/1980, d'11 de

desembre), juntament amb l'adquisició per la Generalitat de la majoria de les accions de Fòrum Musical, S.A. (l'any 1980) i la creació del Centre de Documentació Musical (Ordre de 28 d'octubre de 1981); actuacions que, en general, s'han orientat fonamentalment en l'àmbit de les subvencions: al propi Gran Teatre del Liceu, al Consorci del Palau de la Música Catalana (instituit el 8 d'abril de 1983, mitjançant conveni entre la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona i l'Orfeó Català), a l'Orquestra Ciutat de Barcelona i, en general, a les orquestres simfòniques o de cambra de Catalunya.

La música lleugera i la música popular han estat subjectes també de l'activitat de foment concretada a través de les subvencions pertinents.

En relació als conservatoris de música, específicament atribuïts a la competència de la Generalitat per l'article 9.6 EAC, l'únic aspecte particularitzat a tenir en compte és la limitació resultant de la competència estatal sobre regulació de les condicions d'obtenció, expedició i homologació de títols acadèmics i professionals (article 149.1.30 CE).

Per acabar, cal destacar que, també en aquest àmbit, l'any 1989 ha vist la signatura d'un conveni entre el Ministeri de Cultura, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona per a la construcció i equipament d'un auditori de música a Barcelona, amb dues sales (una per a concerts simfònics i l'altra per a concerts de cambra), preveient-se que la seva titularitat correspondrà a un futur consorci Generalitat-Ajuntament, que es crearà per a la seva gestió.

4. *Les arts i la literatura*

Les limitacions a què al·ludíem en parlar dels conservatoris de música són aplicables al cas dels serveis de belles arts (escoles superiors de Belles Arts, escoles d'Art Dramàtic i dansa, escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics o escoles d'Arts Aplicades a la Restauració), sobre els quals la Generalitat ostenta competències en base a l'article 9.6 EAC, ja que, pel seu caràcter de centres docents, també aquí l'Estat disposa de competència exclusiva sobre la regulació de les condicions d'obtenció, expedició i homologació de títols acadèmics i professionals (article 149.1.30 CE).

Des del punt de vista normatiu mereix destacar-se la creació del Centre de Documentació de l'Art Contemporani «Alexandre Cirici», especialitzat en art i informació i documentació sobre artistes catalans contemporanis, mitjançant Ordre de 2 de juny de 1984 i, en l'àmbit de la col·laboració institucional, la creació del Consorci del Museu d'Art Contemporani, ja citat anteriorment. Igualment, el 17 de maig de 1988 s'ha inaugurat el Centre d'Art Santa Mònica. Per la resta, la política de foment a la creació i experimentació artística ha ocupat bona part de les activitats d'aquesta àrea, essent remarcable igualment la política de compra d'obres d'art amb destinació al Museu d'Art Contemporani esmentat i l'organització d'exposicions històriques, antològiques, o itinerants.

L'àmbit del llibre ofereix, en canvi, un major camp d'acció. Ja el Reial Decret de traspassos preestatutari (2210/1979, de 7 de setembre) va transferir a la Generalitat les competències del Centre Nacional de Lectura dins el territori de Catalunya, atribuint-li les funcions d'orientació del servei públic de lectura i d'estímul a Catalunya de la producció del llibre d'autor espanyol. En el mateix Reial Decret s'atribuïa a la Generalitat la tramitació de les sol·licituds d'assignació de número de dipòsit legal de

llibres (restant però la competència per a l'assignació del número de ISBN i del dipòsit legal en mans dels organismes estatals). Finalment, es transferien també les competències per a la tramitació a Catalunya dels expedients d'inscripció en el Registre General de la Propietat Intel·lectual.

Amb posterioritat, pel Reial Decret 1010/1981, de 27 de febrer, la Generalitat assumia les funcions de les oficines provincials de Dipòsit Legal, podia augmentar el nombre d'exemplars a ingressar en el dipòsit legal a l'àmbit de Catalunya i rebia el traspàs de les funcions i serveis atribuïts a les oficines provincials del Registre de la Propietat Intel·lectual a Catalunya, competència englobable dins l'article 11.3 EAC.

L'acció normativa posterior s'ha orientat en diversos camps: creant l'Institut Català de Bibliografia en compliment de la Llei 3/1981, de 22 d'abril, de biblioteques (Decret 165/1981, de 19 de juny); regulant la destinació dels llibres obtinguts de dipòsit legal i elevat el nombre d'exemplars de les obres no subjectes a ISBN que s'han de dipositar a les oficines de la Generalitat (Decret 195/1982, de 15 de juny, Ordres de 27 de juliol i 24 de novembre de 1981, respectivament); creant el Registre d'Empreses Editorials de Catalunya (Decret 263/1982, de 15 de juny) o regulant els serveis de la Generalitat en matèria de patrimoni documental i bibliogràfic (Decret 478/1983, de 28 d'octubre). Igualment, i en l'àmbit cooperatiu, cal remarcar els múltiples convenis amb els ajuntaments per a l'establiment de serveis de lectura itinerants.

Finalment, i mitjançant Llei 20/1987, de 12 de novembre, s'ha creat l'entitat autònoma Institució de les Lletres Catalanes, hereva de la institució del mateix nom creada el 1937, i amb la missió de promoure la creació literària en llengua catalana i donar-la a conèixer i difondre-la dins i fora de Catalunya.

5. *Institucions i organismes culturals.*

Mereixen destacar-se en aquest apartat les institucions de cultura d'estructura associativa i, singularment, les associacions i fundacions de caràcter cultural, sobre les quals la Generalitat té competència exclusiva, d'acord amb l'article 9.24 EAC, amb l'única limitació referida al fet que exerceixin principalment llurs funcions a Catalunya. Cal apuntar aquí que mitjançant reials decrets 1010/1981, de 27 de febrer i 3526/1981, de 29 de desembre, es varen transferir les funcions de l'Administració de l'Estat en la matèria d'associacions i fundacions i que, per Llei 1/1982, de 3 de març modificada després per la Llei 21/1985, de 8 de novembre, s'han regulat les fundacions privades catalanes.

De la mateixa manera, l'article 9.7 EAC atribueix a la Generalitat les competències sobre acadèmies amb seu central a Catalunya, és a dir, sobre aquelles corporacions que tenen per finalitat principal la investigació en el camp de qualsevol ciència o art. La Generalitat ha assumit efectivament aquesta competència a través del Decret 120/1987, de 9 d'abril.

Cal esmentar igualment la creació de determinats organismes, com el Centre de Documentació i Recerca de la Cultura Tradicional i Popular (Ordre de 3 d'octubre de 1983), el Centre d'Història Contemporània de Catalunya (Decret 80/1984, de 3 de març, modificat per Decret 165/1986, de 29 de maig), la Comissió del Mil·lenari del naixement polític de Catalunya (Decret 397/1982, de 22 de desembre) o l'Institut Català d'Estudis Mediterranis (Llei 1/1989, de 16 de febrer), organisme autònom d'

caràcter administratiu que, tot i estar adscrit al Departament de la Presidència, té per missió estudiar, dins l'àrea mediterrània, els problemes que afectin el medi, la indústria, el comerç, les noves tecnologies i les realitats culturals i contribuir a la difusió a Catalunya i arreu del món de les diferents realitats dels països mediterranis.

III. Balanç

Des de la perspectiva de les previsions estatutàries, cal posar de manifest en primer lloc que el procés de transferències de funcions i serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya es va produir amb una notable diligència i ha de considerar-se tancat l'any 1984, amb el Reial Decret 1264/1984, de 23 de maig, d'adaptació, ampliació i modificació de transferències i traspassos en la fase preautonòmica i autonòmica, sense que quedin sectors pendents, a diferència del que succeeix amb altres matèries.

Coincidint gairebé amb el període de les transferències, pot identificar-se una primera etapa de notable desenvolupament normatiu en l'àmbit cultural, durant la qual es procedeix a la creació de les primeres infraestructures culturals i s'estableixen els mecanismes i instruments fonamentals de les diverses branques de la intervenció de l'Administració de la Generalitat: patrimoni cultural, centres de dipòsit cultural, espectacles, etc. Les lleis de biblioteques (1981), de l'Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes (1982) o d'arxius (1985) constitueixen els exemples amb major rang normatiu d'aquesta activitat, que disminueix molt acusadament a partir de 1985 (amb alguna excepció notable, com la Llei de la Institució de les Lletres Catalanes de l'any 1987), per donar pas a un major protagonisme de l'actuació administrativa de foment en les diferents àrees culturals. La manca d'una Llei de Museus, actualment ja en tramitació parlamentària, així com la d'una Llei que, complimentant la de Biblioteques, doti l'Institut Català de Bibliografia de personalitat jurídica pròpia i, eventualment, d'una Llei del Patrimoni cultural a Catalunya, constitueixen possiblement els déficits més importants en aquest camp.

Paral·lelament, cal remarcar com el desplegament de les competències en matèria de cultura ha posat de relleu també molts dels problemes de delimitació d'espais d'intervenció entre els poders públics a què al·ludíem en les pàgines inicials. La conflictivitat d'índole competencial entre l'Estat i la Generalitat en els diferents sectors relacionats amb la cultura ha estat notablement elevada. Hem tingut ocasió de referir-nos a alguns exemples dels processos substanciat davant del Tribunal Constitucional per iniciativa estatal i contra disposicions autonòmiques —especialment els relatius a la cinematografia, al teatre i als espectacles, en general—, però n'hi ha hagut molts d'altres plantejats en la direcció oposada, és a dir, per la Generalitat enfront a disposicions estatals —en matèria de cinematografia també, però igualment respecte de teatre o patrimoni històric.

La conflictivitat no s'ha reduït però al camp de les relacions Estat-Generalitat i ha estat present igualment dins l'àmbit intracomunitari, amb un escenari prevalent situat a la ciutat de Barcelona, on, com se sap, es concentra bona part de la producció cultural a Catalunya i en la qual les controvèrsies entre la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació Provincial de Barcelona han sovintejat, llevat possiblement del breu període d'entesa marcat per l'Acord-marc entre les institucions catalanes per a la coordinació de llur política en relació a les entitats culturals bàsiques

(l'anomenat «Pacte Cultural», formalitzat el 14 d'octubre de 1985 entre la Generalitat, les Diputacions Provincials —excepte la de Tarragona— i els municipis —representats per les seves associacions—), que va propiciar sengles acords puntuals entre la Generalitat i la Diputació de Barcelona, sobre la Biblioteca de Catalunya, i entre la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona, sobre el projecte de Museu d'Art Contemporani.

Nogensmenys, un balanç que només destaqués els aspectes conflictius fóra probablement injust amb la realitat de molts altres acords i vies de col·laboració obertes al llarg d'aquests anys. La cooperació entre els poders públics ha tingut, en efecte, una importància no menyspreable a l'hora de precisar el contingut de determinades transferències (biblioteques, arxius i museus de titularitat estatal, cinematografia, Patronat del Reial Monestir de Poblet) i es va traduir, com hem vist, en l'aprovació d'un seguit de convenis de notable interès l'any 1982; any en el qual, com hem assenyalat, es varen formalitzar també altres convenis de col·laboració.

Igualment, pel que fa a les relacions Generalitat-Administració Local, la via convencional, abans fins i tot d'ésser prevista a les lleis de biblioteques o d'arxius, ha generat múltiples acords per a la creació d'arxius històrics comarcals, biblioteques municipals i museus comarcals o per a la integració d'aquells a les respectives xarxes d'arxius històrics de Catalunya, de biblioteques de la Generalitat o de museus comarcals de Catalunya, i la fórmula consorcial ha permès endegar o garantir la continuïtat de projectes de rellevància indubtable (consorcis del Gran Teatre del Liceu, del Palau de la Música Catalana, de la Biblioteca de Catalunya, del Museu d'Art Contemporani). D'altra banda, i segons hem vist també, l'estancament de la col·laboració entre la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona sembla, en vies de superació en relació a determinats projectes, com ara l'auditori de Barcelona (projecte en el qual també participa el Ministeri de Cultura) o el Teatre Nacional de Catalunya.

En qualsevol cas, la cultura no pot ser aliena a la realitat canviant de l'organització territorial de Catalunya i, en aquest sentit, cal recordar que ja la Llei 5/1987, de 4 d'abril, preveu la futura distribució de competències de les Diputacions Provincials entre l'Administració de la Generalitat i les comarques i que, recentment, per Decret 208/1989, d'1 d'agost, i complimentant les previsions de les Lleis 6/1987, de 4 d'abril, i 8/1987, de 15 d'abril, s'han delegat a les comarques determinades competències sobre cultura i, específicament, les que corresponen a l'Administració de la Generalitat sobre gestió dels arxius històrics comarcals i dels arxius històrics d'abast inferior al comarcal i sobre la gestió d'algunes cases de cultura, incorporant-se igualment un representant del consell comarcal corresponent als patronats de diversos monuments i preveient-se la subscripció d'un conveni entre el Departament de Cultura i cada comarca per concretar les dotacions per fer efectives les competències delegades.

Per cloure aquest balanç, cal efectuar determinades consideracions entorn de dos aspectes als quals no s'ha fet gairebé referència en el curs de l'exposició, però que mereixen també alguna reflexió: d'una banda, l'aspecte organitzatiu de la cultura dins l'administració de la Generalitat; d'altra banda, l'aspecte econòmic. D'ençà de la seva creació (Decret de 8 de maig de 1980), i des de la seva primera estructuració, que es produeix per Decret 115/1980, de 23 de juny, el Departament de Cultura (fins a l'any 1982, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació), ha sofert nombrosos canvis organitzatius, de major o menor abast, fins a les darreres reestructuracions gene-

als, produïdes per Decrets 233/1988, de 12 de setembre i 84/1989, de 4 d'abril, en les quals sembla haver-se trobat un criteri d'organització sobre bases funcionals (promoció cultural, política lingüística i patrimoni cultural), molt més operatiu que els anteriors. Certament, la creació, supressió, divisió, agrupació i canvis de denominació dels òrgans del Departament han influït notablement en la seva estabilitat interna i en la seva projecció exterior. D'altra part, cal destacar també en aquest àmbit la molt notable profusió d'organismes consultius del Departament, alguns d'ells d'efímera existència, i sotmesos en general a freqüents variacions i reestructuracions.

Finalment en l'àmbit econòmic, fonamental en una matèria que té un altíssim component d'acció d'estímul (gairebé tots els sectors culturals disposen de beques, borses i d'un premi anual) i de foment (les transferències corrents i de capital es vénen situant a l'entorn del 50 % de l'estat de despeses executat del pressupost del Departament de Cultura des de l'exercici 1985), cal remarcar que existeix encara un front obert de litigi sobre les subvencions, que no va quedar resolt en el moment de l'aprovació del nou mètode de finançament per al període 1987-1991, amb ocasió del qual algunes d'elles varen passar a ser gestionades directament per la Generalitat (exposicions, biblioteques, promoció del llibre, manifestacions musicals i teatrals, promoció i cooperació cultural). La territorialització de les subvencions en els pressupostos generals de l'Estat i la seva gestió i execució per les comunitats autònomes, prevista amb caràcter general a l'Acord de finançament de 7 de novembre de 1986, sembla clara en els casos en què, com el Museu Arqueològic de Tarragona, la Generalitat té atribuïda la gestió i, encara més, en aquells altres supòsits en què la Generalitat gaudeix de competència exclusiva, com ara en matèria de promoció del llibre, protecció a la cinematografia o música. Això no obstant, en la Llei 37/1988, de 28 de desembre, de pressupostos generals de l'Estat per al 1989, algunes d'aquestes partides figuraven encara centralitzades, la qual cosa va motivar la seva impugnació pel Govern de la Generalitat, reclamant la seva territorialització i, conseqüentment, les facultats de regular, concedir i pagar les subvencions corresponents.

Addenda

Amb posterioritat a la conclusió de la redacció d'aquestes pàgines i al llarg de 1990 s'han produït noves disposicions de desplegament en alguns dels sectors als quals s'ha fet esment i s'han aprovat dues lleis a les quals en el text de l'article s'al·ludeix encara com a projectes.

Així, i pel que fa referència als centres de dipòsit cultural, s'han aprovat el Decret 117/1990, de 3 de maig, sobre avaluació i tria de documentació de l'Administració pública, que constitueix un desenvolupament parcial de la Llei 6/1985, de 26 d'abril, d'arxius, i el Decret 233/1990, de 17 de setembre, que modifica diversos articles dels Estatuts del Consorci de la Biblioteca de Catalunya, en matèria d'organització i competències dels seus òrgans de govern i gestió. D'altra banda, i en l'àmbit organitzatiu, el Decret 260/1990, de 23 d'octubre i el Decret 289/1990, de 4 de desembre, referents als òrgans de suport immediat del conseller i a l'estructura interna de la Direcció General del Patrimoni Cultural, respectivament, han vingut a completar i reordenar la darrera estructuració general del Departament de Cultura.

Per la seva banda, el Parlament de Catalunya ha aprovat la Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre policia de l'espectacle, les activitats recreatives i els establiments públics. Nogensmenys, és l'aprovació de la Llei 17/1990, de 2 de novembre, de Museus, la novetat més important del període que ara és objecte de comentari. A través d'ella s'estableix, en efecte, l'articulació del sistema de museus de Catalunya i es desenvolupa específicament l'abast de les competències de la Generalitat i de les comarques i dels municipis en la matèria.

L'escàs espai de què es disposa, per raons de compaginació d'aquest número de la revista, no permet majors consideracions sobre aquesta darrera Llei —no exempra de polèmica, especialment en allò relatiu a la transferència dels museus i serveis museístics dependents de les Diputacions provincials a la Generalitat o als consells comarcals del territori on estiguin situats—, ni sobre l'evolució d'alguns dels convenis de col·laboració citats o altres projectes endegats en aquest darrer any. Si més no, serveixin, aquests breus apunts, per donar notícia de l'existència de les disposicions ressenyades i perquè el lector de 1991 no se sorprengui d'algunes de les referències contingudes en el text de l'article, que fou tancat amb data 31 de març de 1990.